

Sygn. akt II AKa 49/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2019r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, II Wydział Karny w składzie: Przewodniczący: SSA - Jerzy Leder (sprawozdawca)

Sędziowie: SA - Marek Motuk

SO (del.) - Izabela Szumniak

Protokolant sekr. sąd. Sylwester Leńczuk

przy udziale Prokuratora Jacka Pergałowskiego

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2019 roku

sprawy z wniosku M. B.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie za doznaną krzywdę - art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 27 listopada 2018 r. sygn. akt VIII Ko 136/17

I. Zmienia wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że:

- podwyższa kwotę zadośćuczynienia z 81.000 zł do kwoty 150.000 zł (sto pięćdziesiąt tysięcy) z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku,

- zasądza od Skarbu Państwa na rzecz M. B. tytułem odszkodowania kwotę 90.000 (dziewięćdziesiąt tysięcy) zł z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku.

II. Utrzymuje zaskarżony wyrok w mocy w pozostałej części.

III. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. J. kwotę 600 (sześćset) zł, plus 23 % podatku VAT, tytułem udzielonej pomocy prawnej wnioskodawcy w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym.

IV. Kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 49/19

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 27 października 2008 r. (data prezentaty) pełnomocnik M. B. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy odszkodowania i zadośćuczynienia w wysokości 25.000,00 zł (dwudziestu pięciu tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku za niesłuszne pozbawienie wolności w postaci internowania.

Wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie o sygn. VIII Ko 295/08 Sąd na podstawie art. 8 ust. 1 i la i art. 13 Ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. nr 34, poz. 149 z póź. zm.) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. B. kwotę 24.000 zł (dwadzieścia cztery tysiące złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia. Wyrok uprawomocnił się z dniem 31 lipca 2009 r.

Wnioskiem z dnia 18 października 2017 r. (data prezentaty) pełnomocnik M. B. na podstawie art. 540 § 2 pkt 1 k.p.k. oraz art. 547 § 2 k.p.k. wniósł o wznowienie postępowania, uchylenie w/w wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania tutejszemu sądowi. W argumentacji wniosku pełnomocnik wskazał, że przedmiotowy wyrok zapadł w oparciu o art. 8 ust. 1a i 1d Ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, który w ówczesnym brzmieniu ograniczał wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia do łącznej kwoty 25.000 zł, co wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r. wydanym w sprawie P 21/09 zostało uznane za niekonstytucyjne.

Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 12 grudnia 2017 r. (sygn. II AKo 134/17) na podstawie art. 540 § 2 k.p.k. wznowił postępowanie na korzyść M. B..

Wnioskiem z dnia 4 października 2018 r. (data prezentaty) M. B. doprecyzował swoje roszczenie wnosząc o zasądzenie kwoty 1.003.311,77 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty oraz kwoty 158.118,00 zł tytułem odszkodowania wraz z odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty.

W toku rozprawy głównej w dniu 13 listopada 2018 r.:

- pełnomocnik wnioskodawcy poparł wniosek M. B. co do zasady i zmodyfikował żądanie odszkodowania obniżając je do kwoty 150.000 zł;*
- M. B. poparł wniesiony wniosek;*
- Prokurator wniósł o ograniczenie kwoty zadośćuczynienia do 81 tysięcy złotych z uwzględnieniem już wypłaconej kwoty tytułem zadośćuczynienia w wysokości 24 tysięcy złotych oraz o oddalenie wniosku w części dotyczącej odszkodowania uznając go za bezpodstawny.*

Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie VIII Ko 136/17, wyrokiem z dnia 27 listopada 2018 roku na mocy art. 8 ust. 1 ustawy oraz art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U.2014.1851 j.t.):

1. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy M. B. kwotę 81.000 (osiemdziesiąt jeden tysięcy) złotych w tym kwotę 24.000 (dwadzieścia cztery tysiące) złotych wypłaconą na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 lipca 2009 r., sygn. akt VIII Ko 295 / 08 tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 57.000 (pięćdziesięciu siedmiu tysięcy) złotych liczonymi od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty;

3. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa;

2. w pozostałym zakresie wniosek oddalił.

Apelację od tego wyroku złożyła pełnomocnik wnioskodawcy. Na podstawie art. 444 k.p.k. w zw. z art. 445, 425 § 1-3, zaskarżyła w części tj. w punkcie 2. (oddalającym wniosek o odszkodowanie oraz oddalający wniosek o zadośćuczynienie w części ponad zasądzoną kwotę 81.000,00 zł), na korzyść wnioskodawcy M. B. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie VIII Wydział Karny z dnia 27 listopada 2018 r. w sprawie o sygn. akt VIII Ko 136/17, którego odpis wraz z uzasadnieniem został doręczony obrońcy w dniu 18 grudnia 2018 r.

Na podstawie art. 427 k.p.k. i art. 428 § 1 k.p.k. oraz art. 438 § 2 i 3 k.p.k. wyrokowi temu zarzuciła następujące uchybienia:

1. obrazę przepisów prawa procesowego mających istotny wpływ na treść orzeczenia, tj.:

a) art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. polegające na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego sprzecznej z zasadami logicznego myślenia przez przyjęcie, że „fakt zaprzestania wypłaty wynagrodzenia nie wynikał z wykonania decyzji o internowaniu M. B., a z ograniczenia działalności Oficyny, które to ograniczenie nastąpiło z powodu licznych internowań” oraz w stwierdzeniu „że co do zatrudnienia w (...) stwierdzić należy, że w okresie internowania M. B. nie był już zatrudniony w Zrzeszeniu z uwagi na jego rozwiązanie i wypowiedzenie umów o pracę, nie poniósł zatem związku z internowaniem żadnej szkody majątkowej w tym zakresie”,

b) art. 552 § 1 k.p.k. przez naruszenie zasad ustalenia wysokości należnego zadośćuczynienia i w konsekwencji zasądzenia nieadekwatnej i zbyt niskiej kwoty zadośćuczynienia w stosunku do krzywdy doznanej przez wnioskodawcę wskutek zastosowania wobec niego decyzji o internowaniu,

c) art. 552 § 1 k.p.k. w zw. z art. 558 k.p.k. przez oddalenie wniosku o zasądzenie odszkodowania, które to było efektem ustaleń faktycznych niemających potwierdzenia w przeprowadzonych dowodach.

2. W konsekwencji powyższych zarzutów doszło do błędnego ustalenia stanu faktycznego, polegającego na ustaleniu, że:

a) zasądzona tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwota 81.000,00 zł jest odpowiednia i stanowi przybliżony ekwiwalent cierpień,

b) wnioskodawca nie poniósł szkody materialnej (zarobków z tytułu wykonywanej pracy) pozostającej w bezpośrednim związku przyczynowym z bezprawnym internowaniem, co miało wpływ na treść orzeczenia,

c) „w ocenie Sądu zadośćuczynienie przysługuje M. B. za okres od 13 grudnia 1981 r. do 7 sierpnia 1982 r. nie zaś do dnia 2 grudnia 1982 r., kiedy nastąpiło uchylenie decyzji o internowaniu. Przyjęte w doktrynie orzecznictwie stanowisko uprawnia do stwierdzenia, że okresy, w których M. B. przebywał na przepustce oraz w szpitalu nie są objęte wyrażeniem „wykonanie orzeczenia albo decyzji”, którym przysługuje się art. 8 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy lutowej. Tym samym we wskazanym przypadku nie można skutecznie żądać od Skarbu Państwa za ten czas zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na podstawie w/w przepisu” - przez obniżenie kwoty zadośćuczynienia do miesięcy spędzonych w więzieniu, a nie miesięcy objętych faktycznie decyzją o internowaniu, mających wpływ na treść orzeczenia.

3. Następstwem powyższego dokonano błędnej wykładni prawa materialnego, tj.:

a) art. 8 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: „ustawa lutowa”) w zw. z art. 552 k.p.k. oraz art. 445 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku - kodeks cywilny (dalej: k.c.) i art. 448 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że zasądzona na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w III Wydziale Karnym z dnia 27 listopada 2018 roku, sygn. akt VIII Ko 136/17, kwota 81.000,00 zł jest adekwatną rekompensatą za krzywdy, których doznał skarżący w związku z pozbawieniem go wolności na mocy decyzji o internowaniu,

b) art. 8 ust. 1 i 3 ustawy lutowej w zw. z art. 361 k.c., art. 444 k.c. i art. 445 § 1 k.c. oraz w zw. z art. 552 k.p.k. poprzez zasądzenie tytułem zadośćuczynienia kwoty w sposób niewspółmierny niskiej wobec zachodzących rozmiarów krzywdy oraz nieuwzględnienie przy obliczaniu należnego odszkodowania wysokości szkody, jaką poniósł wnioskodawca, tj. oddalenie wniosku o odszkodowanie w wysokości 150.000,00 zł za wynagrodzenie uzyskiwane w dwóch zakładach pracy,

c) art. 8 ust. 1 i 3 ustawy lutowej w zw. z art. 552 k.p.k. w zw. z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 Konstytucji poprzez różnicowanie podmiotów prawa charakteryzujących się wspólną istotną cechą, co prowadzi do odstępstwa od zasady równości, co przejawia się w zasądzeniu zadośćuczynienia w kwocie 81.000,00 zł za prawie 12 miesięcy pozbawienia wolności, podczas gdy sędzi zasądzono 30.000,00 zł za pobyt w areszcie trwający 3,5 miesiąca (Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrok z dnia 9 grudnia 2010 r. (sygn. akt II AKa 135/10),

d) art. 8 ust. 1 a ustawy lutowej w zw. z art. 77 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji w zw. z art. 41 ust 5 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i art. 2 Konstytucji oraz art. 64 Konstytucji ust 3 w zw. z art. 32 ust. 2, poprzez nie zasądzenie odszkodowania na rzecz wnioskodawcy.

Na podstawie przepisów art. 427 § 1 k.p.k. oraz art. 437 § 1 i § 2 k.p.k. wniosła o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie wniosku w całości oraz zasądzenie:

1. kwoty 1.003.311,77 zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdy związane z pozbawieniem wolności na mocy decyzji o internowaniu wraz z odsetkami ustawowymi od daty prawomocności do dnia zapłaty;

2. kwoty 150.000,00 zł z tytułu odszkodowania za szkody związane z pozbawieniem wolności na mocy decyzji o internowaniu wraz z odsetkami ustawowymi od daty prawomocności do dnia zapłaty;

3. kosztów postępowania przed Sądem Apelacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Ewentualnie wniosła o uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zarzuty i wnioski zawarte w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy oraz przytoczone na ich poparcie argumenty, uznać należy częściowo za trafne, w konsekwencji których zaszła konieczność wydania wyroku reformatoryjnego.

Co do zadośćuczynienia.

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że w postępowaniu apelacyjnym zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny tylko wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza zasady

ustalania tego zadośćuczynienia, a więc gdy uwzględniono niewłaściwe lub nie uwzględniono niezbędnych elementów mających istotne znaczenie dla określenia wysokości kwoty zadośćuczynienia, zatem, generalnie rzecz ujmując, zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny wtedy, gdy przyznano zadośćuczynienie symboliczne zamiast stanowiącego rekompensatę doznanej krzywdy, (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 2006 r., IV KK 291/06, Lex nr 324705; z dnia 8 listopada 2007 r., II KK 197/07, Lex nr 476527; z dnia 19 października 2010 r., II KK 196/10, Lex nr 612478; z dnia 9 lipca 2014 r., II KK 166/14, Lex nr 1488900). Należy przy tym mieć na względzie, że stosownie do art. 445 § 1 i 2 k.c., zadośćuczynienie za doznaną krzywdę ma być "odpowiednie". Konsekwencją tego kryterium jest przyjęcie, że w konkretnych sprawach nie chodzi tylko o ustalenie, czy zasądzona kwota zadośćuczynienia jest symboliczna, lecz o to, czy jest ona „odpowiednia”, a więc naprawiająca w miarę możliwości krzywdę wyrządzoną niesłusznie aresztowanemu (internowanemu). Choć użyte w art. 445 § 1 k.c. pojęcie "sumy odpowiedniej" ma charakter nieo określony, to jednak w orzecznictwie wypracowano kryteria, którymi należy kierować się przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia. Wskazuje się zatem, że musi ono mieć charakter kompensacyjny, a więc winno przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną, nie będącą jednakże wartością nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy. Indywidualny charakter zadośćuczynienia przesądza o tym, że ostateczne ustalenia, jaka konkretnie kwota jest "odpowiednia", z istoty swej należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Nie oznacza to jednak, że może to być uznanie dowolne. Wysokość kwoty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikającą między innymi z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (internowania – jak w rozpoznawanej sprawie), nie jest oczywiście łatwa do precyzyjnego ustalenia. Dokonując ustaleń w tym zakresie, nie można opierać się na jednoznacznych i porównywalnych kryteriach, które różne sądy mogłyby stosować w odmiennych stanach faktycznych. Jest rzeczą oczywistą, że takich jednakowych kryteriów nie można wypracować i wprowadzić do stosowania przez niezawisłe sądy, gdyż każda sprawa o zadośćuczynienie krzywdy jest indywidualna i specyficzna, a nadto każdy człowiek inaczej reaguje na krzywdy. Skoro jednak przyznane zadośćuczynienie powinno być „odpowiednie”, to musi odzwierciedlać rozmiar doznanej krzywdy, na którą składają się fizyczne i psychiczne cierpienia pokrzywdzonego, zaś ich rodzaj, czas trwania i natężenie, należy każdorazowo określić w kontekście materiału dowodowego sprawy. Bez wątplenia „odpowiednia” kwota zadośćuczynienia, to wartość utrzymana również w granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa, a jego wysokość powinna stanowić realną wartość ekonomiczną. Innymi słowy, przy ustalaniu przez sądy, w ramach swobodnego uznania, wysokości zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną niesłusznym pozbawieniem wolności, w tym przez tymczasowe aresztowanie (internowanie), należy brać pod uwagę wszystkie ustalone w sprawie okoliczności rzutujące na określenie rozmiaru krzywdy wyrządzonej osobie pozbawionej wolności, w tym zwłaszcza okres izolowania jej od społeczeństwa, który w miarę rozciągania się w czasie w naturalny sposób wzmaga poczucie krzywdy. Należy nadto mieć na względzie również te ustalone okoliczności, które wiążą się z aktualną sytuacją dochodzącego zadośćuczynienia i wskazują, że niesłuszne pozbawienie go wolności oddziałuje wyraźnie na jego osobistą sytuację życiową oraz aktualny status społeczny i zawodowy, gdyż stanowi to element pokrzywdzenia go niesłusznym pozbawieniem wolności. Winny również uwzględniać aktualną stopę życiową społeczeństwa oraz dochody poszkodowanego, (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2011 r., IV KK 137/11, OSNKW 2011, z. 11, poz. 105; z dnia 29 maja 2008 r., II CSK 78/08, Lex nr 420389; z dnia 4 lutego 2008 r., III KK 349/07, Lex nr 395071; z dnia 18 sierpnia 2000 r., II KKN 3/98, Lex nr 50900; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2010 r., II KK 196/10, R-OSNKW 2010, Nr 1, poz. 1973).

Po tych uwagach ogólnych, pora przejść do rozważań szczegółowych, odnoszących się do zarzutów i wniosków apelacji wnioskodawcy. Jakkolwiek autorka skargi nie podzieliła zarzutów osobno co do zadośćuczynienia, osobno zaś co do odszkodowania, nieprawidłowo łącząc zarzut obrazy prawa materialnego z zarzutem błędu w ustaleniach faktycznych (np. s. 10 uzasadnienia), co utrudnia kontrolę apelacyjną i precyzyjne odniesienie się do kolejnych zarzutów, lecz jej nie uniemożliwia.

Poza sporem jest jednak, że autorka apelacji atakuje ustalenie sądu pierwszej instancji, że ... zadośćuczynienie przysługuje M. B. za okres od 13 grudnia 1981 r do 7 sierpnia 1982 r., nie zaś do dnia 2 grudnia 1982 r., kiedy nastąpiło uchylenie decyzji o internowaniu. Przyjęte w doktrynie i orzecznictwie stanowisko uprawnia do stwierdzenia, że okresy w których M. B. przebywał na przepustce oraz w szpitalu nie są objęte wyrażeniem „wykonanie orzeczenia albo

decyzji”, którym posługuje się art. 8 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy lutowej. Tym samym we wskazanym przypadku nie można skutecznie żądać od Skarbu Państwa za ten czas zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na podstawie ww. przepisu” .

Sąd apelacyjny nie podzielił ani poglądów doktryny, ani orzecznictwa sądowego w tej kwestii, uznając zarzut apelacji co do błędnego ustalenia czasokresu internacji za trafny. Rację ma skarżąca, iż M. B. był objęty decyzją o internowaniu do dnia 2 grudnia 1982 roku; zatem okres internacji rozpoczął się 13 grudnia 1981 roku a zakończył 2 grudnia 1982 roku, nie zaś jak błędnie ustalił sąd pierwszej instancji trwał dnia 7 sierpnia 1981 roku. Prawdą jest, iż M. B. do tego dnia był internowany w warunkach aresztu śledczego; nie oznacza to jednak, jak bezkrytycznie przyjął sąd meriti, iż okres internacji ustał w tym dniu. I. M. B. trwała bowiem do dnia 2 grudnia 1982 roku, lecz nie w warunkach aresztu śledczego, a w warunkach domowych i szpitalnych. Wszak wskutek internacji i panujących złych warunków aresztu śledczego, w połączeniu ze znacznym pogorszeniem sytuacji rodzinnej powstałej wskutek pozbawienia wolności wnioskodawcy, stan zdrowia M. B. pogorszył się na tyle, że uzyskał od dnia 7 sierpnia 1982 roku przepustkę i przebywał w domu rodzinnym, zaś później, aż do 2 grudnia 1982 roku na skutek pomocy opiekujących się nim lekarzy, w szpitalu. W konsekwencji, miarkując wysokość zadośćuczynienia, sąd apelacyjny przyjął okres od 13 grudnia 1981 roku do 2 grudnia 1982 roku. Wydłużenie czasokresu internacji w połączeniu z negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi dla M. B., szczegółowo opisanymi we wniosku i apelacji, a także w przyjętych ustaleniach sądu pierwszej instancji, oznacza konieczność podwyższenia kwoty zadośćuczynienia do 150.000 zł. Jednocześnie, nie można zgodzić się z zarzutem apelacji, jakoby zasądzona przez sąd meriti ... kwota 81.000 zł stanowiła wartość zaledwie symboliczną i uznać trzeba, że taka kwota jest w chwili obecnej oderwana od realiów społecznych i ekonomicznych ... (s. 7 uzasadnienia apelacji). Jest to bowiem kwota bardzo realna i nie symboliczna, nie uwzględnia jednak wszystkich okoliczności wpływających na prawidłowe ukształtowanie zadośćuczynienia.

Konkludując, ustalona w niniejszym wyroku, kwota zadośćuczynienia jest „odpowiednia” w rozumieniu art. 445 k.c. Uwzględnia wszystkie przesłanki mające wpływ na jego wysokość, jak: czasokres pozbawienia wolności, sytuację wnioskodawcy, jego stan i dolegliwości wynikające ze stosowania internacji. Zasądzenie wyższej kwoty, prowadziłoby do bezzasadnego wzbogacenia beneficjenta tego świadczenia; w pozostałej zatem części wnioszek sąd oddalił.

Co do odszkodowania.

Zarzut autorki apelacji obraży przepisów postępowania, a mianowicie art. 7 w zw. z art. 410 k.p.k. polegający na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego sprzecznej z zasadami logicznego myślenia przez przyjęcie, że ... fakt zaprzestania wypłaty wynagrodzenia nie wynikał z wykonania decyzji o internowaniu M. B., a z ograniczenia działalności Oficyny, które to ograniczenie nastąpiło z powodu licznych internowań... oraz w stwierdzeniu że co do zatrudnienia w (...) stwierdzić należy, że w okresie internowania M. B. nie był już zatrudniony w Zrzeszeniu z uwagi na jego rozwiązanie i wypowiedzenie umów o pracę, nie poniósł zatem w związku z internowaniem żadnej szkody majątkowej w tym zakresie (s. 2 apelacji)..., uznać należy za trafny.

Poza sporem jest ustalenie sądu pierwszej instancji, iż ... M. B. w okresie poprzedzającym internowanie był jednym z szefów (...) Oficyny (...). Z tytułu pełnionej funkcji otrzymywał miesięczne wynagrodzenie w kwocie 18.000 zł oraz że ... M. B. od marca 1981 roku był oficjalnie zatrudniony w Biurze Krajowej Komisji Koordynacyjnej (...) Zrzeszenia (...), gdzie zajmował się sprawami wydawnictwa, za co otrzymywał wynagrodzenie w kwocie 1350 zł miesięcznie (s. 13 uzasadnienia). Niezasadne jest jednak dalsze stwierdzenie tego sądu, iż ... niemniej zaprzestanie wykonywania pracy w tych miejscach i w związku z tym zaprzestanie wypłacania wynagrodzenia nie pozostaje w bezpośrednim związku przyczynowo – skutkowym z wykonaniem decyzji o internowaniu wnioskodawcy. Trafny jest zarzut autorki apelacji, który wynika zresztą z zebranego w sprawie materiału dowodowego, iż M. B. był zatrudniony w Oficynie (...) od 1978 roku do 13 grudnia 1981 roku oraz po zakończeniu internowania aż do 1989 roku, zaś w (...) Komisja Likwidacyjna w trybie ustawowym rozwiązała z M. B. umowę o pracę za wypowiedzeniem w miesiącu styczniu 1982 roku. W konsekwencji z prawidłowo poczynionych ustaleń, sąd pierwszej instancji wyprowadził błędny wniosek sprowadzający się do twierdzenia, iż wnioskodawca bezpośrednio przed internowaniem nie był zatrudniony w dotychczasowych miejscach pracy. Jeśli zatem M. B., co trafnie wykazała autorka apelacji, był zatrudniony w ww. instytucjach, to zasadny

jest zarzut apelacji, iż jedynie internowanie M. B., spowodowało zaprzestanie świadczenia pracy; w konsekwencji wnioskodawca poniósł szkodę majątkową w postaci utraconych dochodów w związku z internowaniem w czasie od 13 grudnia 1981 roku do 7 grudnia 1982 roku oraz w okresie dalszych 3 miesięcy po zwolnieniu z internowania, w czasie których poszukiwał nowego miejsca zatrudnienia (s. 18 uzasadnienia apelacji).

Wyliczenie odszkodowania.

W kwestii odszkodowania za poniesioną szkodę, konieczne staje się w tym miejscu przypomnienie, że w piśmiennictwie i bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono stanowisko, iż szkoda wynikająca z niesłusznego tymczasowego aresztowania (internowania) nie jest sumą utraconych zarobków, lecz różnicą między stanem majątkowym, jaki by istniał, gdyby poszkodowanego nie uwięziono, a stanem rzeczywistym w chwili odzyskania wolności. „Powstanie i rozmiar takiej szkody zależne są od tego, czy i jakie poszkodowany miał możliwości zarobkowe, gdyby pozostawał na wolności, i w jakim zakresie byłby je rzeczywiście wykorzystał, jakie wydatki poniósłby na utrzymanie własne i rodziny, wychowanie i kształcenie dzieci, na potrzeby kulturalne, rozrywkowe i inne, czy i ile poświęciłby na oszczędności lub zwiększenie trwałych składników majątku, na jakie mógłby być narażony straty” (wyrok SN z dnia 18 sierpnia 2000 r., II KKN 3/98, Prok. i Pr. 2000/12/12; J. Waszczyński, Odszkodowanie za niesłuszne skazanie i bezzasadne aresztowanie w polskim prawie karnym, Łódź 1964; S. Stachowiak: Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie w kodeksie postępowania karnego, Prok. i Pr. 1999/1/59).

Szkoda w mieniu składa się z poniesionych strat (damnum emergens) i utraconych korzyści (lucrum cesans) – art. 361 § 2 k.c. Szkoda rzeczywista to strata w mieniu poszkodowanego. Chodzi tu o zmniejszenie aktywów, lub zwiększenie pasywów na skutek niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania. Ustalenie tego typu szkody następuje przy zastosowaniu metody dyferencyjnej za pomocą, której należy zbadać różnicę w stanie majątkowym przed zastosowaniem środków represji i po uniewinnieniu. Dotyczy to przede wszystkim utraconych zarobków, także po uprawomocnieniu wyroku. Chodzi tu o brak przyrostu majątku na skutek niesłusznego represjonowania, natomiast ustalenie utraconych korzyści następuje w sposób hipotetyczny. Ustawodawca nie wskazał bliższych kryteriów budowania tych hipotez pozostawiając je wiedzy i doświadczeniu życiowemu składni orzekającego, stosowanym odpowiednio do okoliczności sprawy (wyrok SN z dnia 14.10.2005r. LEX nr 187042, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie II AKa 281/12).

Po tych uwagach ogólnych dotyczących istoty i funkcji instytucji odszkodowania, pora przejść do rozważań szczegółowych, odnoszących się do realiów rozpoznawanej sprawy.

M. B. przed internowaniem otrzymywał wynagrodzenie w kwocie 18.000 zł w oficynie (...) oraz 1350 zł w (...). Łącznie zatem uzyskiwał miesięczne dochody w wysokości 19.350 zł. Z Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 25 maja 1990 roku w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników w gospodarce społecznej w latach 1950 – 1989 oraz w kolejnych kwartałach 1989 roku (M.P. Nr 21, poz. 170 i 171), wynika że w 1981 roku przeciętne wynagrodzenie wynosiło 7689 zł. Wnioskodawca uzyskiwał zatem dochody miesięczne na poziomie 2,52 ówczesnej średniej, bowiem $7689 \text{ zł} \times 2,52 = 19.376 \text{ zł}$

Z Komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 sierpnia 2019 roku, M.P. poz. 742 w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w drugim kwartale 2019 roku wynika, że przeciętne wynagrodzenie wyniosło 4839, 24 zł, w zaokrągleniu $4839 \text{ zł} \times 2,52 = 12.194 \text{ zł}$. Takie zatem wynagrodzenie uzyskiwał by M. B. w czasie wyrokowania w niniejszej sprawie. Z kwoty tej sąd apelacyjny odjął około 50 %, czyli około 6194 zł na utrzymanie swoje i swojej rodziny. Pozostała kwota, to jest $6000 \text{ zł} \times 15 \text{ miesięcy} (12 \text{ miesięcy plus } 3 \text{ miesiące na poszukiwanie zatrudnienia po zwolnieniu z internacji}) = 90.000 \text{ zł}$.

Dalej idące żądanie jako nie udowodnione, sąd apelacyjny oddalił.

Za udzieloną pomoc prawną wnioskodawcy omyłkowo orzeczono na podstawie § 17 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie poz. 1796, zamiast 120 zł na podstawie § 17 pkt 6 ww. rozporządzenia.

Z tych wszystkich względów, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 437 § 1 k.p.k., orzekł jak w wyroku, kosztami postępowania obciążając Skarb Państwa, bowiem zgodnie z art. 13 ustawy lutowej postępowanie w tego rodzaju sprawie jest wolne od kosztów.